Вважаємо, що реалізація пропонованої нами системи підготовки фахівців природничо-наукових спеціальностей є одним із визначальних чинників фундаменталізації вищої освіти, забезпечення ринку праці висококваліфікованим і конкурентоспроможним фахівцем.

Реалізація пропонованої вище системи підготовки фахівців дозволить забезпечити сучасну загальноосвітню школу висококваліфікованими і конкурентоспроможними вчителями природничого профілю, сприятиме отриманню молодим спеціалістом першого робочого місця, формуванню в нього бажання будувати свою професійну кар'єру в галузі освіти.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Мартинюк М.Т., Декарчук М.В., Хитрук В.І Інтегративний функціонально-галузевий підхід до підготовки вчителів освітньої галузі «Природознавство» як відповідь на виклик ринку праці // Педагогіка і психологія: вісник НАПН України. – 2013. – № 1. – С.74 – 81.

2. Мартинюк М.Т., Декарчук М.В., Хитрук В.І. Моно- і поліпредметні концепції підготовки вчителів природничо-наукових дисциплін в умовах неперервної педагогічної освіти // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини /[гол. ред.: М.Т.Мартинюк]. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2013. – Ч. 1. – С. 153 – 159.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Мартинюк Михайло Тадейович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри фізики та астрономії та методики їх викладання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Декарчук Марина Вадимівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізики та астрономії та методики їх викладання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Хитрук Валентин Іванович – канд.идат педагогічних наук, доцент кафедри фізики та астрономії та методики їх викладання Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Коло наукових інтересів: методика навчання фізики в загальноосвітніх та вищих школах.

ЗМІСТОВИЙ КОМПОНЕНТ КОМПЕТЕНТНІСНО-ОРІЄНТОВАНОЇ МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Яна СИЧІКОВА

У статті розкрито змістовий компонент компетентнісно-орієнтованої методичної системи підготовки майбутніх учителів. Обґрунтовано зміст навчання курсу «Технологія реферативної роботи з використанням Інтернет ресурсів» вищих навчальних закладів, як компонента фахової підготовки майбутнього вчителя.

The semantic component of the competence-oriented methodical system of preparation of future teachers is exposed in the article. Grounded maintenance of study of course «Technology of abstract work with the use the Internet of resources» of higher educational establishments, as компонента of professional preparation of future teacher.

Постановка проблеми. Введення кредитно-трансферної системи організації учбового процесу призводить до скорочення аудиторного навантаження студентів і збільшення обсягу годин на самостійну роботу, що збільшує значущість поточного контролю знань студентів, зокрема з використанням письмових робіт, есе, рефератів, тестів, домашніх робіт.

У зв’язку з цим одна з основних задач навчального процесу сьогодні – навчити студентів працювати самостійно, що означає розвинути здібності і потреби до

самостійної навчальної діяльності, творчості, повсякденної і планомірної роботи з підручниками, навчальними посібниками, періодичною літературою, сприяння активній участі в науковій роботі як на паперових, так і на електронних носіях інформації з використанням Інтернет-ресурсів, тощо.

Одним з кроків до розв'язання цих завдань є формування у студентів уміння працювати з первинними текстами і створювати тексти вторинні в паперовій і електронній формі. Вторинні тексти слугують для зберігання, накопичення, переробки і вдосконалення первинної інформації [4]. Саме це призначення і визначає їх суттєву роль у навчанні: створюючи вторинні тексти, студент набуває навички самостійної обробки, кодування і добування наукової і будь-якої іншої інформації. До вторинних текстів відносяться анотації, есе, реферати, конспекти, огляди, рецензії, критичні статті. Таким чином в процесі розгортання вторинний текст набуває нові смислові якості – і саме тому вторинні тексти, хоча самі не містять нової інформації, виконують важливу роль в її збільшенні, освоєнні [1, 2].

Основними процедурами згортання первинного тексту є конспектування, анотування, резюмування. Від рівня володіння цими способами згортання інформації залежить уміння реферувати, оскільки написання реферату включає користування різних процедур згортання інформації [7]. Грамотне інструментальне використання можливостей Інтернету в пошуку необхідної бібліографічної інформації визначає професіоналізм і компетентність майбутніх фахівців.

Аналіз останніх публікацій. За останні десятиліття застосування комп'ютерних технологій у навчанні набуло значного поширення, а Інтернет став основним джерелом пошуку інформації. Питанням, що стосуються удосконалення змісту та методики використання інформаційних технологій навчання присвячені праці багатьох вчених, зокрема П. Єршова, М. Жалдака, Н. Морзе, Є. Смірнової. Їх дослідження є фундаментом для формування методичних систем професійної підготовки учителів. Однак питанню реферативної роботи з використанням сучасних інформаційних технологій приділена незначна увага.

Мета статті – обґрунтувати зміст навчання курсу «Технологія реферативної роботи з використанням Інтернет ресурсів» вищих навчальних закладів, як компонента фахової підготовки майбутнього вчителя.

Виклад основного матеріалу. Зміст навчання – це науково обґрунтований методологічний та методичний навчальний матеріал, засвоєння якого забезпечує здобуття освіти і кваліфікації згідно з освітньо-кваліфікаційним рівнем. Зміст навчання визначається освітньо-професійними програмами підготовки кваліфікованих робітників та фахівців з вищою освітою певних освітньо-кваліфікаційних рівнів, структурно-логічною схемою підготовки, програмами навчальних дисциплін, іншими нормативними документами та науковою і навчально-методичною літературою [6].

Формування змісту курсу «Технологія реферативної роботи з використанням Інтернет ресурсів» має ґрунтуватися на принципі інтеграції навчальних програм, які входять до навчального плану. Потрібна нова комп'ютерно-орієнтована методична система навчання, що базується на гармонійному, педагогічно виваженому поєднанні традиційних педагогічних і сучасних інформаційних технологій [5]. Тобто, необхідним є такий методологічний підхід: за змістом конкретної дисципліни визначається система «задача – методи», а при засвоєнні курсу забезпечується система «засоби – прийоми». В умовах упровадження комп'ютерно-орієнтованих методичних систем у навчальний процес з'являється можливість використання їх дидактичних особливостей, які полягають у можливості використання викладачем інтернет-ресурсів з метою формування професійної компетентності студентів.

Підґрунтям визначення змісту і структури курсу „Технолвіогія реферативної роботи з використанням Інтернет ресурсів" є системний підхід до педагогічних досліджень, що орієнтується на розкриття цілісності, виявлення його внутрішніх зв'язків і відносин, розроблених в педагогіці принципів добору змісту і структуризації освіти, а також цілей і завдань навчання дисципліни для здійснення базової підготовки майбутніх учителів [3].

Методична система навчання курсу повинна бути сформована на основі класичних принципів дидактики: науковості, систематичності, доступності, свідомого навчання, наступності, неперервності, перспективності, узагальнення, конструктивності тощо.

Метою курсу «Технологія реферативної роботи з використанням Інтернет ресурсів» є формування у майбутніх фахівців навички ефективного застосування мережевих ресурсів Інтернету у реферативній пошуково-дослідницькій науковій діяльності; ознайомлення з дидактичними особливостями використання Інтернет - ресурсів.

Основними завданнями навчання курсу є:

– підготовка висококваліфікованих учителів з глибокими теоретичними і практичними знаннями та уміннями у пошуково-дослідницькій діяльності з використанням Інтернет-ресурсів з подальшим презентуванням результатів пошукової роботи;

– оволодіння теоретичними основами і методами ефективного використання Інтернет–ресурсів у процесі написання рефератів;

– формування навичок роботи як із традиційними, так і новими електронними засобами написання рефератів;

– формування у студентів культури використовування Інтернет–ресурсів у бібліографічному пошуку.

Структура й зміст курсу «Технологія реферативної роботи з використанням Інтернет-ресурсів» (ТРРВІР) визначаються наступними положеннями: формуванням інформаційних компетенцій різної спрямованості у галузі науково-пошукової діяльності; оволодінням студентами технологією роботи в інформаційному інтегрованому мережевому середовищі Інтернету (методологія навігації та інформаційного пошуку); процедурами трансформації наукових текстів з інформаційного простору Інтернету; технологією оформлення паперового та електронного презентування результатів реферативної діяльності для аудиторії як компоненту цілісного процесу науково-дослідницької роботи.

За результатами вивчення дисципліни «Технологія реферативної роботи з використанням Інтернет-ресурсів» *студент повинен знати*: структуру діяльності з написання реферату;структурний склад реферату; структуру Інтернет-ресурсів; практичні прийоми професійного застосування можливостей Internet у процесі пошуку інформації; технологію бібліографічного пошуку за допомогою Інтернет-ресурсів; технічні та змістові вимоги до оформлення реферату; етапи роботи над рефератом; структуру складових компонентів реферату; вимоги до оформлення реферату й тез; процедури трансформації наукових текстів; особливості мовного стилю реферату; критерії оцінювання реферату викладачем; класифікацію інформаційних Internet-ресурсів для пошуково-дослідницької роботи; методи інформаційного пошуку в Internet;

принципи побудови пошукових запитів; практичні прийоми пошуку в інформаційному середовищі Internet; адреси освітніх Internet – каталогів; основні етапи пошуку Internet–ресурсів;

повинен уміти: усвідомлено визначати мету та завдання написання реферату;

трансформувати наукові тексти за змістом та структурою; структурувати наукові тексти відповідно до структури реферату; складати бібліографію відповідно науковим стандартам; проводити бібліографічний пошук необхідної літератури (на паперових носіях, в електронному вигляді); компактно викладати думки авторів і свої думки з вибраного питання у письмовій формі, науково грамотною мовою і в літературному стилі; грамотно оформляти посилання на використані електронні та паперові джерела, правильно цитувати авторський текст; посилатися у тексті на паперові та електронні мережеві джерела; включати ілюстративний матеріал у зміст та оформлення реферату; обирати оптимальні браузери та інформаційно-пошукові системи; формулювати пошуковий запит, визначати варіанти ключових слів; користуватися різними прийомами навігації та інформаційного пошуку в Internet; орієнтуватися у системі Internet-каталогів; зберігати Internet інформацію у різних форматах представлення; користуватися on-line перекладачами та локальними електронними перекладачами; створювати електронну презентацію до доповіді матеріалу реферату; складати текст доповіді до виступу з теми реферату; проводити презентацію (доповідь з супроводом мультимедійних презентативних засобів).

Розроблена програма курсу розрахована на 60 годин, з них – 32 аудиторні навчальні години (16 годин відводиться на лекції, 16 годин – на практичні роботи), 28 – на самостійну та індивідуальну роботу студентів (табл. 1).

Програма курсу складається з чотирьох змістових модулів: «Технологія реферативної роботи як наукове дослідження», «Інтернет-технологія у бібліографічному пошуку», «Методика і технологія реферування», «Технологія оформлення й представлення результатів науково пошукової діяльності».

Таблиця 1

Структура навчальної дисципліни

№ п/п	Назви змістових модулів і тем	Розподіл годин			
		Всього годин	У тому числі		
			Лекцій годин	Практ. занять, годин	Самостійна робота, годин
Змістовий модуль 1. Технологія реферативної роботи як наукове дослідження.					
1.1.	Методика і основні процедури згортання первинного тексту	8	2	2	4
1.2.	Студентська реферативна робота як наукове дослідження	7	2	2	3
	Разом за змістовим модулем 1	15	4	4	7
Змістовий модуль 2. Інтернет-технологія у бібліографічному пошуку.					
2.1	Структура освітніх мережевих ресурсів Інтерненту	6	2	2	2
2.2	Методи і прийоми пошуково-дослідницької роботи в мережі Інтернету	9	2	2	5
	Разом за змістовим модулем 2	15	4	4	7

Змістовий модуль 3. Методика і технологія реферування.					
3.1	Методика формалізованої підготовки реферату	7	2	2	3
3.2	Основні технологічні операції реферування	8	2	2	4
	Разом за змістовим модулем 3	15	4	4	7
Змістовий модуль 4. Технологія оформлення й представлення результатів науково пошукової діяльності.					
4.1	Методи оформлення результатів наукового пошуку	7	2	2	3
4.2	Методи і технологія публічного представлення результатів наукового пошуку	8	2	2	4
	Разом за змістовим модулем 4	15	4	4	7
	Усього годин	**60**	**16**	**16**	**28**

Така теоретична та практична підготовка дозволить майбутнім фахівцям оволодіти технікою обробки інформацією, методикою та технологією реферування, що є важливим практичним вмінням для подальшого написання курсових робіт та дипломних проектів.

Практичні вміння та навички реферування формуються на практичних роботах, де студенти вчаться основним етапам переробки інформації та її реферуванню.

Курс «Технологія реферативної роботи з використанням Інтернет ресурсів» складається з восьми практичних занять, перелік кожну з яких подано у такій послідовності:

1. Тема: Студентська реферативна робота як наукове дослідження.
2. Тема: Етапи роботи над рефератом.
3. Тема: Інтернет-технологія у бібліографічному пошуку.
4. Тема: Практичні прийоми застосування можливостей Internet при пошуку інформації для студентських робіт (рефератів, курсових, дипломних).
5. Тема: Складання резюме, анотацій, есе, рефератів.
6. Тема: Послідовність виконання окремих технологічних операцій.
7. Тема: Методи оформлення результатів наукового пошуку.
8. Тема: Методи і технологія публічного представлення результатів наукового пошуку.

Послідовне виконання всіх практичних занять забезпечує необхідний і достатній рівень знань студентів із курсу «Технологія реферативної роботи з використанням Інтернет ресурсів», вивчення якого сприяє формуванню у студентів не тільки професійних навичок та вмінь, а й формує здатність майбутніх учителів застосовувати набуті знання у професійній діяльності.

У процесі навчання курсу «Технологія реферативної роботи з використанням Інтернет ресурсів» значна увага приділяється самостійній роботі студентів. Виконуючи практичні роботи,студенти набувають уміння і навички самостійного виконання завдань, і цим самим намагаються подолати труднощі, що виникають під час виконання індивідуальних завдань. При цьому важливим є те, що студенти

намагаються з'ясувати і зрозуміти нові для себе питання, оволодіти навичками роботи із системою реферування.

Самостійна робота курсу розрахована на 28 годин за темами:

1. Конспект. Форми конспекту. Способи конспектування.
2. Резюмування. Фрагментація та анотація.
3. Наукові основи реферування. Функції реферату.
4. Класифікація Internet по видах інформаційних ресурсів для пошуково-дослідницької роботи студента.
5. Сервісна інформація. Довідкові системи, покажчики.
6. Бібліографічна інформація. Каталоги бібліотек.
7. Списки розсилки. Бази даних.
8. Електронні тексти: документи, статті, книги, журнали.

До індивідуального завдання студента відносяться такі два:

1.Написання реферату на обрану тему.

2.Написання тез, доповіді та презентації з теми реферату.

Під час виконання самостійних та індивідуальних завдань студент опрацьовує додаткову літературу, глибше вивчає обрану тему. Результати роботи оформлюються у вигляді електронної та паперової версіях та захищаються.

Розроблений змістовий компонент методичної системи підготовки майбутніх вчителів повністю орієнтований на індивідуальні особливості майбутнього фахівця і задає той темп роботи, який відповідає психофізіологічному стану студента.

Висновки. На підставі проведеного дослідження можна зробити висновок про доцільність введення курсу «Технологія реферативної роботи з використанням Інтернет ресурсів» для студентів педагогічних вишів з метою формування професійної компетентності.

Перспективи подальших пошуків. Нагальною і важливою, на наш погляд, є розробка процесуально-діяльнісного компоненту компетентнісно-орієнтованої методичної системи підготовки майбутніх учителів.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Блюменау Д. А. Индикаторный метод компьютерного свертывания в процессе обучения аналитико-синтетической переработке информации / Д. А. Блюменау, Л. Н. Афанасова // Науч. и техн. б-ки. – 2001. – № 12. – С. 29–42.

2. Концепція формування системи національних електронних інформаційних ресурсів: Затв. розпорядженням Каб. Міністрів України від 5 трав. 2003 р. № 259-р // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 18. – С. 864.

3. Леднев В. С. Зміст освіти: суть, структура і зміст / В. С. Леднев. – М.: Вища школа, 1991. – 224 с.

4. Лутовинова В. І. Реферування як процес мікроаналітичного згортання інформації / В. І. Лутовинова. – К., 2007. – 73 с.

5. Онищенко С. В. Впровадження курсу «Проектування складових одиниць механізмів у машинобудуванні» для формування професійної компетентності майбутніх учителів технології / С. В. Онищенко // Науково-методичні засади управління якістю освіти у вищих навчальних закладах. – 2013. – №2 (додаток 2). – С. 160–167.

6. Про затвердження положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту) [Текст]: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 січня 1998 р. №65 / Офіційний вісник України. – 1998. – №3. – С. 2 – 4.

7. Сорока М. Б. Національна система реферування української наукової літератури / М. Б. Сорока; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К.: НБУВ, 2002. – 209 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Сичікова Яна Олександрівна – кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри методики викладання фізико-математичних дисциплін та інформаційних технологій у навчанні Бердянського державного педагогічного університету.

Коло наукових інтересів: фізика напівпровідників, нанотехнології, ІКТ.